

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov **1/ V. K.**, bývajúcej v B., v dovolacom konaní zastúpenej JUDr. Namirom Alyasrym, PhD., advokátom so sídlom v Nitre, Štúrova 13 a **2/ M. K.**, bývajúceho v B., proti odporcovi **JUDr. J. H.**, bývajúcemu v M., v dovolacom konaní zastúpenému ADVOKÁTSKOU KANCELÁRIOU SKOVAJSA, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Zámocké schody 2/A, za ktorú koná konateľ a advokát Mgr. Rastislav Skovajsa, **o zaplatenie 18 226,70 € spolu s príslušenstvom**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Malacky pod sp. zn. 4 C 529/2008, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 20. októbra 2011, sp. zn. 9 Co 323/10, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 20. októbra 2011, sp. zn. 9 Co 323/10 vo výroku, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa tak, že odporcovi bola uložená povinnosť zaplatiť navrhovateľom 1/ a 2/ sumu 14 573,27 € spolu so 6 %-ným úrokom z omeškania od 23. septembra 2009 do zaplatenia, a vo výroku o náhrade trov konania, **z r u š u j e** a vec v rozsahu zrušenia mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Návrhom na začatie konania sa navrhovatelia 1/ a 2/ domáhali, aby odporcovi bola uložená povinnosť zaplatiť im 549 097,70 Sk (18 226,70 €) spolu s príslušným úrokom z omeškania. Ako rozhodujúce skutočnosti v návrhu uviedli, že v prospech odporcu bola vykonaná exekúcia na splnenie povinnosti uloženej navrhovateľovi 2/ (vtedy v procesnom postavení odporcu) platobným rozkazom z 9. marca 2005, č. k. 14 Rob 902/04-36, ktorým mu bola uložená povinnosť zaplatiť odporcovi 311 783,20 Sk (10 349,93 €) spolu s úrokom z omeškania a náhradou trov konania. Platobný rozkaz ale, keďže nebol doručený do vlastných rúk navrhovateľa 1/ (vtedy v procesnom postavení odporcu), nenadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť. Tvrdili, že odporca získal majetkový prospech jednak *„plnením bez právneho dôvodu, lebo tvrdenia, o ktoré odporca v konaní sp. zn.*

14 Rob 902/04 opiera svoj nárok, nezodpovedá skutočnosti“, a jednak „z neplatného právneho úkonu, pretože platobný rozkaz č. k. 14 Rob 902/04-36 (exekučný titul) nemohol v dôsledku vady v doručovaní nadobudnúť právoplatnosť, čo má za následok neplatnosť exekučného príkazu EX 538/05 z 7.12.2005, vydaného na jeho základe.“

Okresný súd Malacky (ďalej len „súd prvého stupňa“) rozsudkom zo 14. apríla 2010, č. k. 4 C 529/2008-79 návrh na začatie konania zamietol a navrhovateľom 1/ a 2/ uložil povinnosť zaplatiť odporcovi, na účet jeho zástupcu, náhradu trov konania v sume 1 924,91 €. Na odôvodnenie svojho rozhodnutia vo veci samej uviedol, že pohľadávka odporcu bola vymožená súdom povereným exekútorom na základe platobného rozkazu opatreného doložkou právoplatnosti a vykonateľnosti. „Nie je teda možné konštatovať, že prišlo k naplneniu ustanovenia § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka, a že teda prišlo k bezdôvodnému obohateniu odporcu“. Uviedol tiež, že súd v tomto sporovom konaní nemal oprávnenie skúmať zákonnosť postupu exekučného súdu, resp. súdneho exekútora, ani oprávnenie skúmať zákonnosť postupu súdu, ktorý vydal platobný rozkaz a vyznačil na ňom jeho právoplatnosť a vykonateľnosť. Oprávnenosť námietok vznesených navrhovateľmi v exekučnom konaní týkajúcich sa právoplatnosti a vykonateľnosti platobného rozkazu bol povolaný posúdiť iba exekučný súd. Poukázal na ustanovenie § 36 ods. 5 a 6 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov (ďalej len „Exekučný poriadok“). Vychádzajú z uvedeného uzavrel, že návrh na začatie konania „nemá oporu v žiadnom ustanovení zákona“.

Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 20. októbra 2011, sp. zn. 9 Co 323/10 zmenil odvolaním navrhovateľov 1/ a 2/ napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa tak, že odporcovi uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľom 1/ a 2/ 14 573,27 € spolu so 6 %-ným úrokom z omeškania od 23. septembra 2009 do zaplatenia, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšnej odvolaním napadnutej zamietajúcej časti rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Odporcovi uložil aj povinnosť zaplatiť navrhovateľom 1/ a 2/, do rúk ich zástupcu, náhradu trov konania v sume 3 569,50 €. Na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že navrhovatelia 1/ a 2/ sa dôvodne domáhajú vydania bezdôvodného obohatenia odporcom. Uviedol, že „nemôže pripustiť za správny záver prvostupňového súdu, pretože by legalizoval bezdôvodné obohatenie vzniknuté bez právneho dôvodu, o to viac, že vzniklo za situácie, keď k nútenému vymoženiu a následnému skončeniu exekúcie došlo ešte pred rozhodnutím exekučného súdu o odklade a zastavení exekúcie“. Poukázal na závery

rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. SŽ-o Ks 8/2003. Podľa odvolacieho súdu zrušením platobného rozkazu „došlo k obnoveniu všetkých účinkov pôvodne začatého konania, neexistoval exekučný titul, na podklade ktorého mohol súdny exekútor vykonať exekúciu istiny aj s príslušenstvom na majetku navrhovateľov v celkovej výške 449 097,70 Sk. Ak napriek tomu navrhovatelia plnili na základe exekučného titulu, ktorý bol dodatočne zrušený, vzniklo na strane odporcu bezdôvodné obohatenie na základe právneho dôvodu, ktorý dodatočne odpadol, v dôsledku čoho odporcovi vznikla povinnosť toto bezdôvodné obohatenie vydať.“ Mal však za to, že odporca sa na úkor navrhovateľov 1/ a 2/ obohatil len vo výške 14 573,27 € (439 034,40 Sk), pretože zvyšok v exekúcii vymoženej sumy tvoria trovy exekúcie, na vydanie ktorých odporca nie je pasívne legitimovaný.

Proti rozsudku odvolacieho súdu v časti, ktorou bol rozsudok súdu prvého stupňa zmenený tak, že návrhu bolo vyhovené, a v časti, ktorou bolo rozhodnuté o náhrade trov konania, odporca podal dovolanie. Navrhol rozsudok odvolacieho súdu v jeho napadnutých častiach zrušiť a vec v rozsahu zrušenia vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, alebo zmeniť tak, že návrh na začatie konania bude zamietnutý a navrhovateľom 1/ a 2/ bude uložená povinnosť zaplatiť mu náhradu trov konania. Dovolanie odôvodnil tým, že napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Uviedol, že zásada restitutio in integrum obsiahnutá v ustanoveniach § 36 ods. 5 a § 61 Exekučného poriadku zabezpečuje ochranu práv nadobudnutých v exekúcii, ako aj nezvratnosť stavu vzniknutého v dôsledku exekúcie, ktorý je záväzný pre účastníkov exekučného konania, exekútora ako aj tretie osoby. Poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6 MOBdo 3/2009 a sp. zn. 1 Obdo V 2/2004 a na príslušnú časť komentára k Exekučnému poriadku (C.H.Beck 2011). Zdôraznil, že navrhovatelia 1/ a 2/ síce podali návrh na odklad a zastavenie exekúcie, následne však vymáhanú sumu exekútorovi „dobrovoľne uhradili“ a potom návrh na odklad a zastavenie exekúcie vzali späť. Súd prvého stupňa, ani odvolací súd neboli oprávnené v tomto konaní skúmať zákonnosť postupu exekučného súdu ani súdneho exekútora; za účelom ochrany svojich práv mali navrhovatelia 1/ a 2/ k dispozícii inštitúty procesnej obrany svojich práv v exekučnom konaní. Pokiaľ ich nevyužili, musia znášať následky svojej procesnej pasivity. Prijatie plnenia oprávneným na základe exekučného konania nemôže mať podľa odporcu za následok vznik bezdôvodné obohatenie na jeho strane. Poukázal na priebeh a výsledok sporového konania, z ktorého vzišiel exekučný titul a uviedol: „Nakoľko predmet prebiehajúceho konania je identický s predmetom konania

sp. zn. 11 Cb 16/2006 právoplatne skončeného, prekážka právoplatne skončenej veci nad rámec ust. § 61 Exekučného poriadku vylučuje správnosť dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.“ Za nesprávne považuje tvrdenie navrhovateľov 1/ a 2/, že exekučný titul je neplatný podľa § 39 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), a to z toho jednoduchého dôvodu, že ho nemožno považovať za právny úkon. Ak v dôsledku nesprávneho doručenia platobného rozkazu vznikla navrhovateľom 1/ a 2/ nejaká škoda, „sú povinní“ uplatniť nárok na jej náhradu voči tým subjektom, ktorí pri tom postupovali nesprávne. Podľa odporcu nemožno akceptovať argumentáciu odvolacieho súdu, že ak navrhovatelia 1/ a 2/ plnili na základe exekučného titulu, ktorý bol dodatočne zrušený, vzniklo mu bezdôvodné obohatenie, pretože odvolací súd neposudzoval a nehodnotil otázku existencie jeho hmotnoprávneho nároku na zaplatenie pohľadávok z faktúr. Na preukázanie týchto nárokov naostatok navrhol aj dôkaz vypočutím svedka Ing. B., vykonanie ktorého dôkazu ale súdy neakceptovali, čím konanie zaťažili tzv. inou vadou, resp. odňali mu tým možnosť konať pred súdom. Tým, že žalobcovia časť ich dlhu dobrovoľne uhradili, malo ich plnenie podľa § 407 ods. 3 Obchodného zákonníka účinky uznania zvyšky dlhu. Podľa odporcu závery rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. SŽ-o Ks 8/2003, na ktorého poukázal odvolací súd, nemožno aplikovať na prejednávajúcu vec.

K dovolaniu odporcu sa vyjadrila navrhovateľka 1/ tak, že ho navrhla zamietnuť a priznať jej právo na náhradu trov dovolacieho konania, pretože dôvody dovolania nie sú dané a v konaní nedošlo k vadám vytýkaným odporcom. Podľa navrhovateľky 1/ odporca nesprávne argumentuje v dovolaní rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 6MOBdo 3/2009, pretože jeho závery sú skôr v prospech záveru o správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu než proti nemu. Výklad zastávaný odporcom je „*rigidne gramatický*“, ktorý svojou podstatou popiera podstatu materiálneho právneho štátu.

Najvyšší súd príslušný konať o dovolaní odporcu proti rozsudku odvolacieho súdu (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, resp. jeho časti, ktorú možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutú časť rozsudku v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania, keďže jeho nariadenie nepovažoval za potrebné (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolaním odporcu napadnutú časť rozsudku odvolacieho súdu treba zrušiť, pretože odvolací súd v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia nedostatočne zistil skutkový stav (§ 243b ods. 2, prvá veta O.s.p.).

Závazky vznikajú z právnych úkonov, najmä zo zmlúv, ako aj zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia alebo z iných skutočností uvedených v zákone (§ 489 Občianskeho zákonníka).

Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (§ 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám (§ 454 Občianskeho zákonníka).

Závazok vydať bezdôvodné obohatenie vo všeobecnosti nevzniká v dôsledku protiprávnosti, ale vzniká mimozmluvne za splnenia určitých zákonom stanovených podmienok. Povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie nie je viazaný na splnenie subjektívnych predpokladov a má ju každý, kto sa na úkor iného obohatí; stačí, že k obohateniu došlo bez právom uznaného dôvodu, alebo spôsobom, ktorý právny poriadok neuznáva (pravda, v niektorých prípadoch bude tvoriť právnu skutočnosť zakladajúcu bezdôvodné obohatenie protiprávne, prípadne aj zavinené protiprávne správanie obohateného). Znak „bezdôvodnosti“ obohatenia nie je výlučne otázkou výkladu; ustanovenia § 451 a § 454 Občianskeho zákonníka vymedzujú prípady bezdôvodného obohatenia taxatívne spôsobom, ktorý výkladu neponecháva veľký priestor. Jeho právna úprava neplní sankčnú (a tým ani preventívnu) funkciu a jeho pôsobenie je čisto reparačné a sledujúce morálnu zásadu spravodlivosti, aby sa nikto neobohatil na úkor iného (porovnaj ustanovenie § 456 Občianskeho zákonníka, ktoré neumožňuje ponechať si neprislúchajúci prospech dokonca ani v prípade, že ten, komu prináleží nie je známy).

Skutková podstata bezdôvodného obohatenia získaného plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol (otázka naplnenia ktorej skutkovej podstaty podľa odvolacieho súdu rezonovala v preskúmvanej veci), dopadá na tie prípady, kedy v čase poskytnutia plnenia existoval právny dôvod plnenia, ktorý však následne, v dôsledku ďalšej právnej skutočnosti odpadol, stratil svoje právne účinky. Majúc ale na zreteli, že bezdôvodné obohatenie vzniká za splnenia určitých zákonom stanovených podmienok, a teda na jeho vznik stačí, že k obohateniu došlo bez právom uznaného dôvodu, alebo spôsobom, ktorý právny poriadok neuznáva, súdu rozhodujúcemu o žalobe na splnenie povinnosti na jeho vydanie naisto

nepostačuje zistenie, že rozhodnutie, na základe ktorého bolo plnené (nie je rozhodujúce, či plnenie bolo dobrovoľné alebo bolo vymožené v exekučnom konaní), bolo následne zrušené, resp. došlo podľa procesných predpisov k strate jeho účinnosti. Ak sa totiž domáha vrátenia plnenia ten, kto plnil povinnosť uloženú mu súdom, závisí dôvodnosť jeho návrhu na splnenie povinnosti vrátiť plnenie od toho, či právny dôvod jeho plnenia spočíval na reálne existujúcom hmotnoprávnom základe. Ak právny dôvod plnenia podľa hmotného práva tu bol, tak potom trvá naďalej, bez ohľadu na to, či právoplatný a vykonateľný rozsudok (ktorý toto právo iba deklaroval) bol či nebol zrušený. Otázkou, či tu bola povinnosť plniť podľa hmotného práva a rozsah tejto povinnosti rieši súd v konaní o návrhu na vydanie bezdôvodného obohatenia ako predbežnú. Zrušením rozhodnutia, na základe ktorého bolo plnené, by došlo k bezdôvodnému obohateniu toho, komu bolo plnené, len vtedy, ak by právny dôvod plnenia reálne nespočíval v hmotnom práve (porovnaj aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. novembra 2011, sp. zn. 5 MCdo 17/2009).

Z odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia vyplýva, že odvolací súd sa týmito závermi neriadil. Pre svoje rozhodnutie, ktorým sčasti vyhovel návrhu na vydanie bezdôvodného obohatenia, považoval za rozhodujúce iba zistenie, že platobný rozkaz, na základe ktorého bolo plnenie exekúciou vymožené, bol zrušený, čím podľa neho „došlo k obnoveniu všetkých účinkov pôvodne začatého konania, neexistoval exekučný titul, na podklade ktorého mohol súdny exekútor vykonať exekúciu istiny aj s príslušenstvom na majetku navrhovateľov“ a ustálil, že „ak napriek tomu navrhovatelia plnili na základe exekučného titulu, ktorý bol dodatočne zrušený, vzniklo na strane odporcu bezdôvodné obohatenie na základe právneho dôvodu, ktorý dodatočne odpadol, v dôsledku čoho odporcovi vznikla povinnosť toto bezdôvodné obohatenie vydať.“ Pri svojom rozhodovaní teda ako predbežnú neposúdil otázku, či navrhovatelia 1/ a 2/ (správnejšie iba navrhovateľ 1/, ktorý bol v právnom vzťahu s právnym predchodcom odporcu) mali podľa hmotného práva, teda bez ohľadu na právoplatný a vykonateľný platobný rozkaz (ktorý bol následne zrušený), povinnosť odporcovi plniť. Vychádzajúc z nesprávneho právneho názoru v tomto smere rozsudok súdu prvého stupňa nepreskúmal, hoci navrhovatelia 1/a 2/ v odvolaní spochybňovali právny dôvod plnenia vymoženého v exekučnom konaní („oprávnenosť nikdy nebola preukázaná“). Táto otázka nebola vyriešená ani v konaní Okresného súdu Bratislava IV vedenom pod sp. zn. 11 Cb 16/2006 po zrušení platobného rozkazu. Rozsudkom z 29. mája 2007, č. k. 11 Cb 16/2006-104, v spojení s opravným uznesením zo 4. júla 2007, č. k. 11 Cb 16/2006-106, totiž bol návrh na začatie konania na splnenie povinnosti odporcom

M. K. – KARPET zaplatiť navrhovateľovi JUDr. J. H. 311 783,20 Sk (10 349,93 €) zamietnutý s takýmto odôvodnením: „Z vykonaného dokazovania mal súd za preukázané, že žaloba nebola podaná dôvodne. Na základe uznesenia Okresného súdu Bratislava IV zo dňa 04.05.2006, č. k. 37 Er 2570/2005-29 súd zastavil exekúciu oprávneného – žalobcu proti povinnému – žalovaný o zaplatenie 311.783,20 Sk s príslušenstvom z dôvodu, že vymáhaná suma s príslušenstvom bola žalobcovi zaplatená. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 18.05.2006. Vzhľadom na tú skutočnosť, že žalovaná suma s príslušenstvom bola v rámci exekučného konania vymožená a žalobcovi uhradená zanikol nárok žalobcu na plnenie a preto súd žalobu ako nedôvodnú v celosti zamietol.“ Z odôvodnenia tohto právoplatného rozhodnutia teda nevyplýva jednoznačný záver, či návrhom na začatie konania uplatnená pohľadávka (navrhovateľovi postúpená postupcom Ing. R. B. – EXCELLENT) vyplývala a ak áno, v akom rozsahu, zo záväzkového právneho vzťahu medzi pôvodným veriteľom a dlžníkom. Na zistenie základu a rozsahu pohľadávky súd (aj po oznámení zástupcu žalovaného, že vymáhaná pohľadávka v celom rozsahu aj s príslušenstvom bola vymožená v exekučnom konaní) chcel vykonať dokazovanie, za účelom ktorého pojednávanie aj odročil na neurčito (viď zápisnicu o pojednávaní zo 16. marca 2007). Na ďalšom pojednávaní konanom 29. mája 2007, po oznámení žalobcu, že súdu nemôže predložiť faktúry č. 0300138 a 03000195 (z ktorých ale vyvodzoval iba časť pohľadávky; poznámka dovolacieho súdu) a po zamietnutí jeho návrhu na vykonanie dokazovania svedkom Ing. R. B., návrh na začatie konania v celom rozsahu zamietol z dôvodov vyššie uvedených. Majúc na zreteli uvedené, dovolací súd má za to, že otázka, či tu bola podľa hmotného práva povinnosť navrhovateľa 2/ plniť právnemu predchodcovi odporcu a v akom rozsahu, nebola v inom konaní riešená spôsobom, ktorá by bránila jej riešeniu ako otázky predbežnej v preskúvanom konaní o návrhu vydania bezdôvodného obohatenia.

Vzhľadom na vyššie uvedené treba prisvedčiť dovolacej námietke odporcu, že nemožno akceptovať argumentáciu odvolacieho súdu, že ak navrhovatelia 1/ a 2/ plnili na základe exekučného titulu, ktorý bol dodatočne zrušený, vzniklo mu bezdôvodné obohatenie, pretože odvolací súd nijak neposudzoval a nehodnotil otázku existencie jeho hmotnoprávneho nároku na zaplatenie pohľadávok z faktúr.

Vyššie uvedenému posúdeniu práv a povinností účastníkov nebráni ustanovenie § 61 Exekučného poriadku, ktoré svojou úpravou zákazu restitutio in integrum v exekučnom konaní sleduje iný účel a prioritizuje zásadne ochranu dobromyseľnosti tretej osoby, napr.

vydražiteľa a nemôže sa dotýkať hmotnoprávných vzťahov vzniknutých z bezdôvodného obohatenia, pre vznik ktorého je bez významu, či bolo plnené dobrovoľne alebo na základe núteného výkonu rozhodnutia.

Vychádzajúc z toho, že dovolací súd v dovolacom prieskume zistil, že nebola správne vyriešená taká predbežná otázka, ktorá mala kľúčový význam pre posúdenie opodstatnenosti návrhu na začatie konania, zrušil dovolaním napadnutý výrok odvolacieho súdu vo veci samej, a tiež na ňu nadväzujúci výrok o trovách konania a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2, prvá veta O.s.p.).

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 9. apríla 2014

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Mgr. Monika Poliačiková